

STADSE DUINVALLEI

met een bar verleden en
een prachtige toekomst

Landschap Noord-Holland wil de provincie steeds mooier maken. Op een aantal plekken lukt dat al vrij aardig. Een van de grotere projecten is het duingebied bij Den Helder, bekend als de Grafelijkheidsduinen. Vroeger waterwingebied en militair oefenterrein, nu een natte duinvallei, waar steeds meer moois groeit en bloeit.

DOOR FRANS BUISSINK

RIETZANGER • G. Bos

PARNASSIA • H. v. Bruggen

NATTE DUINVALLEI • R. van Wijk/Buiten-Beeld

GROTE KEIZERLIBELLE • A. Troost/Buiten-Beeld

GAATJESPAD • R. van Wijk/Buiten-Beeld

KONIJN • M. Schaefer

MOERASWESPENORCHIS • G. v. Ommering/Buiten-Beeld

BOSWACHTER TIM ZUTT - DUTCH PHOTO

In de smalle Noordduinen is plaats genoeg voor konijnen, tapuiten en duinparelmoervlinder.
@ProvincieNH @landschapnh

Tim Zutt @Boswachter_Tim 11 juni

Het is het geheim van Den Helder, bekend bij de Nieuwediepers zelf, maar nauwelijks in de rest van Noord-Holland. Dat is de magnifieke weidsheid van de Grafelijkheidsduinen. Tussen nieuwbouw van Den Helder en de zee ligt een hele kilometer duinnatuur, die op wondere wijze ontsnapt is aan staduitbreiding en bebouwing. Beklim bij Huisduinen het zeeduin en je kijkt uit over een open duinvallei, die zich uitstrekt tot aan een verre bosrand in het oosten. Daarachter begint de stad, onzichtbaar verstopt. Hier en daar glinstert water van vennetjes en duinmeertjes. Het landschap ademt de sfeer van een savanne. Er lopen half wilde paarden rond, en ruige runderen. Ze zijn daar te werk gesteld door Landschap Noord-Holland. De beesten houden al grazend het duin zoals het duin hoort te zijn: open. De runderen vreten aan gras en kruiden. De paarden knabbelen aan opschieten de boompjes. Of ze hun werk goed doen wordt nauwellettend in de gaten gehouden. Ze moeten wel genoeg struikjes en bosjes laten staan om de roodborsttapuiten, grasmussen, boomleeuweriken en nachtegalen een zangpost te gunnen.

Rondom heerlijk wandelen

Tussen de zeeduinen en de savannevallei loopt een fiets- en wandelpad, een heerlijke natuurboulevard, waar je met de

eeuwig schijnende Helderse zon kunt genieten van het weidse duinlandschap. Van de zingende vogels, van de geur van duin en hei. Van de Hooglanders die pootje baden in de Harmplas en koniks die even een rondje draven maken het beeld compleet. Boswachter Tim Zutt ziet het zo: "Het is een uniek stuk natuur, zo'n gaaf duingebied pal tegen de stad aan." Aan de noordkant kun je dwars door het gebied wandelen. Daar grenzen de Grafelijkheidsduinen aan een imposant fort-complex, een idee van Napoleon, die Helder (toen nog zonder Den) het Gibraltar du Nord noemde. Tim Zutt: "In het overgrote deel mag je niet komen. We willen geen afgeklonden duingebied met overal paadjes, overal wandelaars en recreanten. Het is mooi zo. Stil en gaaf en toch goed genieten vanaf de weg en de paden."

De konijnen waren van de graaf

Maar stil en gaaf is de Grafelijkheidsvallei niet altijd geweest. Pas sinds 1992 wordt het gebied beheerd als puur natuur door Landschap Noord-Holland. Heel vroeger was het eigendom van de Graven van Egmond die er kwamen jagen op duinkonijnen. Vandaar de naam: Grafelijkheidsduinen. Toen graaf Lamoraal van Egmond in 1586 in Brussel werd onthoofd kwam de familie in geldnood en de duinen moesten

verkocht worden. Aan een zekere Isaac Le Maire, een Antwerpse koopman die rijk was geworden in de VOC. Je kunt je de conflicten en spanningen voorstellen tussen de duinmeier, die de konijnen van de heren in de gaten moest houden en de omwonenden die ook weleens een strikje wilden zetten.

Bomkraters en waterwinkanalen

Later zijn de Grafelijkheidsduinen militair terrein geworden en waterwingebied. De sporen zijn nog te zien. Bomkraters, er zijn er wel dertig, zijn veranderd in kleine vennetjes, inmiddels eldorado's voor libellen. Rechte lijnen in het landschap verraden de plekken waar een zogeheten prise d'eau was gegraven, een sloot om water in op te vangen. In 1978 is die waterwinning stop gezet. Er was nauwelijks nog water te winnen. En zo kwam er een einde aan de onnatuurlijke droogte in de duinbodem. Een van de eerste herstelmaatregelen die werden genomen toen Het Landschap het terrein overnam, was het uitgraven van de oorspronkelijke duinmeertjes, om de natuur volop te laten profiteren van de vernatting. ➤

DUINEN NOORDKOP • R. van Wijk/Buiten-Beeld

STRANDDUIZENGGULDENKRUID • G. v. Ommeringen/Buiten-Beeld

GEOORDE FUUT • M. Schaefer

HEIDEKARTELBLAD • J-L v. Eijk/Buiten-Beeld

GRASMUS • M. Schaefer

De pracht van de natte duinvallei komt terug

Nog steeds is het grondwaterpeil in de Grafelijkheidsduinen bezig zich te herstellen. De hele vallei ligt op een oude kleibodem, die nauwelijks

water doorlaat. Ideale omstandigheden voor een mooie natte duinvallei. Er kwam zelfs zoveel water in de grote plas, de Harmplas, dat de verbinding die er ooit is geweest met de binnenduinrand, de Harmsloot, hersteld kon worden. Tot genoeg van die typische zeldzaamheden van het natte duin als heidekartelblad. In het water verscheen het fijnbladig fonteinkruid. In riet broeden weer rietzangers en rietgorzen.

Ook kwamen er geoorde futen om er te broeden. Tim vertelt: "Dat waren op een gegeven moment wel zeven paartjes. Maar dat worden er de laatste paar jaar steeds minder. Mogelijk, dat het water in de meertjes toch te troebel wordt, doordat de Hooglanders en Koniks erin vertoeven. Ook grazen ze het riet van het enige eilandje in de plas de laatste jaren kort af. Je moet als natuurbeheerder soms lastige keuzes maken."

Tim Zutt en Het Landschap verwachten dat vroegere rijkdom aan natte-duinvalleiplanten weer terugkomt. In oude beschrijvingen is er sprake van parnassia, addertong, moeraswespenorchis, slanke duingentiaan en meer van dat moois. Nog even is verruiging een probleem, maar dan kan er zomaar op een dag weer strandduizendguldenkruid, droogbloem en zilte waterranonkel bloeien. >

ROODBORSTTAPUIT • W. Doorn-Meyne

STADSE DUINVALLEI

Wandelkaart

Het is niet erg bekend in Noord-Holland dat je onder de rook van Den Helder bij Huisduinen heerlijke natuurwandelingen kunt maken. Bijvoorbeeld rond de Grafelijkheidsduinen, door een landschap vol afwisseling. Een uitgebreide routebeschrijving is te vinden op de website:

► landschapnoordholland.nl/wandelen

STADSE DUINVALLEI

Kijkpunten en wandelroute

Lengte: 4 of 8 km

Start- en eindpunt:

Bezoekerscentrum

De Helderse Vallei

Verharding: de route is gedeeltelijk verhard

Parkeren: parkeerplaats Donkere Duinen

OV: vanaf station Den Helder stadsbus 31 richting Den Helder Zuid

Onderweg bezoeken:

Bezoekerscentrum Helderse Vallei en Fort Kijkduin,

➔ fortkijkduin.nl

SCHOTSE HOOGLANDERS • K. Leek

❗ Verlaat het bezoekerscentrum, sla RA zandpad op, voorbij uitkijktoren eerste verharde pad RA, einde pad LA, bij klaphekje Mariëndal in.

1

Mariëndal

U loopt door het in 2005 ontwikkelde stuk struinnatuur van Mariëndal. Kijk hier vooral even rond.

❗ Volg blauw/rode pijlen. Steek na klaphekje weg over, loop tot Restaurant Duinoord, voor Duinoord LA, volg voetpad tot schelpenpad, sla RA. Kruis fietspad, steek over en buig RA, volg schelpenpad.

2

PWN-duinen

Tot in de jaren tachtig werd hier drinkwater gewonnen. Achter de duinen ligt het bos de Donkere Duinen.

❗ Loop tot Hengstenpad, daar LA Grafelijkheidsweg op.

Route inkorten tot 4 km?

Sla RA en 300 m verder RA het bos in. Lees verder na 6.

3

Grafelijkheids-duinen

Grazers houden het gebied aan uw rechterhand open en gevarieerd. Naast de grote Harmplas liggen nog 30 kleinere poelen, veelal ontstaan door bominslagen.

❗ Einde van de weg RA, loop door tot parkeerterrein Fort Kijkduin.

4

De Razende Bol

Met een verrekijker ziet u de zeehonden liggen op deze zandplaat. Fort Kijkduin is zeker een bezoek waard.

❗ Op parkeerterrein direct RA de helling af. Klaphekje door, volg schelpenpad. Bij splitsing LA (pad rechts aanhouden!).

5

Kroontjesbunker

Aan uw linkerhand ziet u een vierkante toren met uitstulpingen. In de volksmond de Kroontjesbunker genoemd, een overblijfsel uit de 2e Wereldoorlog.

❗ Volg pad tot T-splitsing, dan RA. Volgende T-splitsing LA bij klaphekje/veerooster RA.

6

De Streepjesberg

De hoogste berg van Den Helder (25 m boven NAP).

Via platgetreden paadjes beklommen inwoners van Den Helder de berg om bramen te plukken.

❗ Loop pad af, steek Hengstenpad over naar ingang Donkere Duinen.

Lees hier verder als u de route heeft ingekort.

Neem in het bos het eerste pad links. Neem wederom het eerste pad links en ga klaphekje door.

7

Het Refugium

Een mooi voorbeeld van nieuwe natuur. Men speelde hier op de velden hockey, rugby en honkbal. Nu grazen er Schotse hooglanders en groeien er orchideeën en de parnassia.

❗ Door klaphekje RA tot brede pad. LA richting uitgang bos. <